

**सामाजिक वनीकरण- राज्यातील शासकीय
रोपवाटिकांचे आधुनिकीकरण व बळकटीकरण
करण्याबाबत.**

महाराष्ट्र शासन,

शासन निर्णय क्रमांक : एसएलएफ-२००७/प्र.क्र.२४/जल-१२.

ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग,

मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.

दिनांक : १७ सप्टेंबर, २००७.

- पहावे :-१) संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्र.कक्ष-१/नबा/रोपवाटिका/
४४/०६-०७/५७२९, दिनांक २८ फेब्रुवारी, २००७.
- २) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र.एसएलएफ-२००७/प्र.क्र.२४/ जल-१२,
दि.२८ जून, २००७.
- ३) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र.एसएलएफ-१८/०२/प्र.क्र.३२६/
/जल-१२, दि.३ एप्रिल, २००६.
- ४) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र.एसएलएफ-१८/०६/प्र.क्र.८२/
/जल-१२, दि.१३ जुलै, २००६.
- ५) शासन परिपत्रक, वित्त विभाग, क्र.पूरक-१००७/प्र.क्र.२३१/२००७/अर्थसं-३,
दि.१० ऑगस्ट, २००७.

प्रस्तावना : -

वनक्षेत्राबाहेरील ख्याजगी तसेच सार्वजनिक जमिनीवर वृक्ष लागवड करून स्थानिक लोकांच्या गरजा भागविण्याच्या दृष्टीने १९८२ साली राज्यात सामाजिक वनीकरण संचालनालयाची स्थापना झाली. राज्यात मोठ्या प्रमाणावर उत्कृष्ट दर्जेदार रोपांची निर्मिती करण्याची गरज ओळखून सामाजिक वनीकरण संचालनालयाअंतर्गत राज्यातील २९ जिल्ह्यात प्रत्येकी एक याप्रमाणे २९ शासकीय मध्यवर्ती रोपवाटिकांची स्थापना करण्यात आली आहे. आतापर्यंत या शासकीय मध्यवर्ती रोपवाटिकांतून विविध प्रजातींच्या लाखो रोपांची निर्मिती यशस्वीपणे करण्यात आली आहे. परंतु बदलत्या कालानुरूप या २९ शासकीय मध्यवर्ती रोपवाटिकांमध्ये सुधारणा करून त्यामध्ये व्यापारी उपयोगाच्या प्रजातींची आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या सहाय्याने रोपनिर्मिती करण्याची गरज निर्माण झाली आहे. पुष्कळसे प्रगतीशील शेतकरी त्यांच्याकडील पडीक जमिनीवर व्यवसायिक दृष्टीकोनातून मौल्यवान वृक्षप्रजातींची लागवड करण्यास इच्छुक असतात. या शेतक-यांना इच्छित प्रजातीच्या दर्जेदार व उंच रोपांचा पुरवठा झाल्यास रोपवनांची यशस्वीता वाढून उत्पन्नातसुद्धा वाढ होईल, यासाठी सामाजिक वनीकरण विभागाच्या २९ शासकीय मध्यवर्ती रोपवाटिकांचे आधुनिकीकरण व बळकटीकरण करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय :-

राज्यातील वनक्षेत्राबाहेरील ख्याजगी तसेच सार्वजनिक जमिनीवर वृक्ष लागवड करण्यासाठी सध्या अस्तित्वात असलेल्या सामाजिक वनीकरणाच्या विविध योजनांव्यतिरिक्त रस्त्यांच्या दुतर्फा उंच वृक्ष लागवड योजना आणि ख्याजगी पडीक जमिनीवर वृक्ष लागवड व वैरण विकास योजना सन २००६-०७ पासून रोजगार हमी योजनेच्या माध्यमातून सुरु करण्यास संदर्भाधीन दिनांक ३ एप्रिल, २००६ व दि.१३ जुलै, २००६ च्या

शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आली आहे. या योजनांद्वारे फार मोठ्या क्षेत्रावर वृक्ष लागवड होणे अपेक्षित आहे. सामाजिक वनीकरण संचालनालयाच्या अंतर्गत राज्यातील २९ शासकीय मध्यवर्ती रोपवाटिकांद्वारे प्रामुख्याने रोपांची निर्मिती करून त्यांचा सदर योजनेसाठी पुरवठा करण्यात येत आहे. सामाजिक वनीकरण विकास क्षेत्रातील वृक्ष लागवड कार्यक्रमांची एकूण व्याप्ती लक्षात घेता या अस्तित्वातील शासकीय रोपवाटिकांची क्षमता वृद्धीगत करणे अपरिहार्य झाले आहे. ही बाब विचारात घेऊन तसेच यापुढे वृक्ष लागवडीच्या विविध योजनांसाठी मोठ्या प्रमाणात दर्जेदार रोपे व कलमे यांची उपलब्धता सदर रोपवाटिकेद्वारे होण्यासाठी या रोपवाटिकांचे आधुनिकीकरण व बळकटीकरण ही योजना सन २००७-०८ या वर्षापासून राबविण्यास शासनाची प्रशासकीय मंजूरी देण्यात येत आहे.

२. उपरोक्त योजनेसाठी सन २००७-०८ या वर्षा करिता रु.५.०० कोटी इतका निधी मंजूर करण्यासाठी वित्तीय मान्यता देण्यात येत आहे. सदर योजनेसाठी मंजूर करण्यात आलेली रु.५.०० कोटी (अक्षरी रुपये पाच कोटी फक्त) तरतूद खर्च करण्यास संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना आहरण व संयितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. तसेच या निधीचे जिल्हानिहाय वितरण करण्यास प्राधिकृत करण्यात येत आहे. अर्थसंकल्प वितरण प्रणालीमधील मासिक कॅशफ्लो नुसार सदरचा निधी खर्च करण्यात यावा. या योजनेसाठी होणारा खर्च "२४०६-वनीकरण व वन्यजीवन, १०२-सामाजिक वनीकरण व वन्यजीवन, १०१(०१)-मध्यवर्ती रोपमळे, (०२) (०१) शासकीय रोपवाटिकांचे बळकटीकरण व आधुनिकीकरण-(२४०६-२३१-१) (योजनांतर्गत/दत्तमत)" या लेखाशिर्षाखाली सन २००७-०८ या वर्षाच्या अर्थसंकल्पात उपलब्ध झालेल्या तरतुदीतून भागविण्यात यावा.

३. या योजनेअंतर्गत राज्यातील सामाजिक वनीकरणाच्या शासकीय रोपवाटिकांचे बळकटीकरण व आधुनिकीकरण करण्यासाठी रोपनिर्मितीसाठी सिंचन सुविधा निर्माण करण्याकरिता विहिरीचे मजबुतीकरण/खोली वाढविणे, पाईप लाईन दुरुस्ती/नवीन पाईप टाकणे, ठिबक व तुषार सिंचन व्यवस्था, पंप बसविणे, पाण्याच्या साठवणूकीकरिता उपाय योजना करणे, तसेच या व्यतिरिक्त गांबुळ खत निर्मिती करणे, कंपोस्ट खत निर्मिती करणे, कुंपण दुरुस्ती, आवश्यक यंत्र व साधन सामुग्री उपलब्ध करणे इत्यादी सुविधा निर्माण करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. या व्यतिरिक्त आधुनिक क्लोनल तंत्रज्ञानाद्वारे रोपनिर्मितीसाठी सुविधा निर्माण करण्याकरिता ग्रीन हाऊस, मिस्ट चेंबर तयार करणे, रुट ट्रेनर नर्सरी तयारी करणे, सिंप्रकलर आणि ड्रीप इरीगेशनची सुविधा करणे, क्लोनल रोपे तयार करण्यासाठी प्रशिक्षण देणे, देखभाल व दुरुस्ती इत्यादी कामे करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

४. संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी या योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी कृती आराखडा तयार करून विहित कार्यपद्धतीनुसार व विहित मुदतीत त्याची अंमलबजावणी करावी. तसेच याबाबत त्यांनी सविस्तर मार्गदर्शक सूचना तातडीने निर्गमित कराव्यात व त्याची प्रत शासनास सादर करावी.

५. संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी या योजनेच्या अंमलबजावणीच्या सद्यःस्थितीची माहिती दर महिन्याच्या ५ तारखेपर्यंत शासनास न चुकता सादर करावी.

६. हा शासन निर्णय वित्त विभागाचा शासन निर्णय संकीर्ण १००६/प्र.क्र.१३१/कोषा-प्रशासन-५, दिनांक १५ मे, २००७ आणि परिपत्रक क्र. खर्चनि १००७/प्र.क्र.१४/अर्थोपाय, दिनांक २ जून, २००७ अन्वये दिलेल्या अधिकारानुसार आणि प्रशासकीय विभागांना प्रदान करण्यात आलेल्या शक्तिनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संगणक सांकेतांक २००७०९१७१४१२२१००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(भि. य. मंता)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

मा.राज्यपालांचे सचिव,
मा.मुख्यमंत्र्यांचे सचिव,
मा.मंत्री (जलसंधारण) यांचे खाजगी सचिव,
मा.राज्यमंत्री (जलसंधारण) यांचे स्वीय सहाय्यक,
मा.मुख्य सचिव यांचे सह सचिव,
सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव/मंत्रालय,
संचालक, सामाजिक वनीकरण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
प्रधान मुख्य वन संरक्षक, नागपूर, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर,
आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
सर्व मुख्य वनसंरक्षक, महाराष्ट्र राज्य,
सर्व सहसंचालक, सामाजिक वनीकरण वृत्त,
सर्व उपसंचालक, सामाजिक वनीकरण विभाग,
महालेखापाल (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र - १ व २ मुंबई व नागपूर,
महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र - १ व २ मुंबई व नागपूर,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
सह संचालक, लेखा व कोषागारे, संगणक शाखा, नवीन प्रशासन भवन, ५वा मजला, मुंबई,
विभागीय आयुक्त (महसूल विभाग) सर्व,
कार्यासन अधिकारी/जल-१ ते जल-२३,
प्रसिध्दी अधिकारी, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई,
अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
निवासी लेखा अधिकारी, मुंबई,
निवड नस्ती/जल-१२.